Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå inom vårdvetenskap

Publicerad	Högskolans styrdokument
Typ av styrdokument	Allmän studieplan
Beslutsfattare	Forskning- och utbildningsnämnden
Beslutsstöd	5 kap. 5 § styrelsens organisations- och beslutsordning (SOB)
Beslutsdatum	2025-11-27
Version	5

Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå i vårdvetenskap

Områdesbeskrivning

Området Människan i vården riktar forskningsintresset mot frågor som handlar om hur människors hälsa och välbefinnande kan uppnås, upprätthållas och stärkas, hur vårdande och lärande kan sammanflätas så att patienter och närstående får kunskap i att hantera en förändrad livssituation i samband med sjukdom och ohälsa, eller hur olika aspekter av vårdkvalitet/patientsäkerhet, arbetsmiljö/arbetshälsa, effektivitets/resursutnyttjande kan integreras och balanseras. Detta sker genom att studera mänskliga aktiviteter inom olika vårdverksamheter, inte bara som patient, närstående eller vårdare, utan också som chef, medarbetare eller yrkesstudent. Teoretiskt förankras området i humanvetenskap, vilket gör det möjligt att anlägga en helhetssyn på olika vård- och omsorgsverksamheter och de människor som vårdas eller arbetar där.

Inom området används begreppet människa i humanvetenskaplig mening, med fokus på innebörd och betydelse. Människan förstås som en kulturell varelse som inte bara söker mening i svåra livssituationer utan också i sitt vardagsliv, inte minst i sin arbetssituation eller i relation till sin hälsa.

Inom området används begreppet vård vanligtvis i relation till hälso- och sjukvård, till exempel hemsjukvård, intensivvård, psykiatrisk vård, barnsjukvård eller akutsjukvård. Vård ses därmed som ett samlingsbegrepp för ett praxisfält där vård bedrivs. Vård förstås både som ett teoretiskt och praktiskt begrepp som handlar om utövande av vård och vårdande som ett allmänmänskligt och samhälleligt intresse.

Ämnesbeskrivning

Vårdvetenskap definieras som ett akademiskt och teoretiskt ämne som med dess helhetssyn på människan kompletterar vårdens tekniska och biomedicinska vårdfrågor. Utgångspunkt för ämnet är ett etiskt medvetet patientperspektiv, som kommer till uttryck i en öppen hållning, där den enskilda människans röst blir hörd, respekterad och lyssnad till. Inom vårdvetenskap utvecklas kunskaper om patienten och dennes värld med syftet att nå en djupare förståelse för patientens situation. En bärande tanke är att med utgångspunkt i denna förståelse utveckla kunskaper om vårdande som kan uppnå och stärka hälsa och välbefinnande samt förebygger ohälsa och lindrar lidande. Begreppet vårdande definieras som en djupare dimension av begreppet vård, riktat mot ansvar och omsorg om den människa som är utsatt, sårbar och i behov av vård. Vård och vårdande betraktas som något essentiellt för mänsklig överlevnad och som centralt i alla hjälpande, botande och vårdande professioner. Som akademiskt ämne innehåller vårdvetenskap flera dimensioner av kunskap som reflekteras ontologiskt och kunskapsteoretiskt för att därefter studeras empiriskt. Kunskap som genereras inom vårdvetenskaplig forskning har relevans för flera olika professioner i patientnära arbete.

Syfte med utbildning på forskarnivå

Syftet med forskarutbildningen är att doktoranden ska tillägna sig fördjupade kunskaper inom forskningsämnet. Målet är också att utbilda självständiga och kritiska forskare som med teoretisk och metodologisk skicklighet kan genomföra forskning av hög kvalitet. Forskarutbildningen omfattar två eller fyra års heltidsstudier och leder till en licentiatexamen (120 högskolepoäng) eller en doktorsexamen (240 högskolepoäng).

Lärandemål

Kunskap och förståelse

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa kunskap och förståelse inom forskningsområdet, inbegripet aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av detta samt fördjupad kunskap i vetenskaplig metodik i allmänhet och det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

För doktorsexamen skall doktoranden

- visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet, och
- visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra ett begränsat forskningsarbete och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt, och
- visa sådan färdighet som fordras för att självständigt delta i forsknings- och utvecklingsarbete och för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

För doktorsexamen skall doktoranden

- visa förmåga till vetenskaplig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning och bedömning av nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer,
- visa förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete,

- med en avhandling visa sin förmåga att genom egen forskning väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt,
- visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och
- visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa förmåga att göra forskningsetiska bedömningar i sin egen forskning,
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

För doktorsexamen skall doktoranden

- visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar, och
- visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Utbildningens upplägg

Utbildning på forskarnivå i vårdvetenskap med målet doktorsexamen omfattar 240 högskolepoäng. Utbildningen omfattar 4 års studier på heltid, men studier kan även bedrivas på deltid, minst halvtid, och omfattar då maximalt 8 år. Doktoranden har rätt till, men är inte skyldig att avlägga licentiatexamen (120 högskolepoäng) som en etapp i forskarutbildningen.

Utbildning på forskarnivå i vårdvetenskap med målet licentiatexamen omfattar 120 högskolepoäng. Utbildningen omfattar 2 års studier på heltid, men kan också bedrivas på deltid, minst halvtid, och omfattar då maximalt 4 år.

Licentiatuppsats

För licentiatexamen ska doktoranden författa en vetenskaplig uppsats. Uppsatsen ska vara grundad på självständigt forskningsarbete och hålla god vetenskaplig kvalitet. Uppsatsen kan antingen utformas som en sammanläggningsuppsats eller som en monografisk uppsats. En sammanläggningsuppsats ska omfatta två delarbeten samt en sammanläggningsdel (ramberättelse). Doktoranden ska vara första författare till delarbetena och dessa ska hålla måttet för publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter med peer-review granskning och för

Människan i vården och vårdvetenskap relevanta områden. Ett av delarbetena skall vara accepterat/publicerat, medan det andra kan vara under revidering efter granskning av peer-review. Sammanläggningsdelen bör förutom en sammanfattning innehålla en redogörelse och diskussion av arbetets teoretiska grund och anknytning till tidigare forskning. Sambandet mellan de två delarbetena bör också diskuteras i sammanläggningsdelen. Uppsatsarbetet följs upp kontinuerligt under utbildningen och granskas vid två tillfällen; planseminarium och slutseminarium, varav det sista är en extern granskning. Revidering av den individuella studieplanen görs i förhållande till den kontinuerliga uppföljningen.

Licentiatuppsatsen kan ligga till grund för doktorsavhandling om doktoranden fortsätter studier fram till doktorsexamen. Uppsatsen skrivs på svenska eller engelska. Uppsats skriven på svenska ska ha en sammanfattning på engelska. Uppsats skriven på engelska ska ha en sammanfattning på svenska.

Doktorsavhandling

För doktorsexamen ska doktoranden författa en vetenskaplig avhandling. Avhandlingen ska baseras på ett självständigt forskningsarbete och vara av betydelse för forskning inom vårdvetenskap samt inom området Människan i vården. Kravet på självständighet utesluter inte att avhandlingsarbetet ingår i ett större forskningsprojekt. Doktorsavhandlingen ska antingen utformas som en monografi, d.v.s. ett enhetligt, sammanhängande vetenskapligt verk, eller som en sammanläggningsavhandling.

En sammanläggningsavhandling bör i normalfallet innehålla fyra delarbeten, samt en sammanläggningsdel (ramberättelse). Delarbetena ska publiceras som separata publikationer i internationella vetenskapliga tidskrifter med peer-review granskning och relevanta för området Människan i vården och ämnet vårdvetenskap. Doktoranden ska vara första författare till merparten av delarbetena och minst två av dem ska vara accepterade/publicerade. Det tredje delarbetet ska vara under granskning genom peer-review och det fjärde delarbetet kan vara under granskning genom peer-review eller i manus. Sammanläggningsdelen bör förutom en sammanfattning innehålla en redogörelse och diskussion av arbetets teoretiska grund och anknytning till tidigare forskning. Sambandet mellan delarbetena bör också diskuteras i sammanläggningsdelen.

Doktorsavhandling som monografi kan beroende på forskningsfrågan/frågorna utgöras av en eller flera empiriska studier (delarbeten), en teoretisk alternativt filosofisk analys, exempelvis en begreppsanalys, metasyntes av tidigare forskningsresultat eller utveckling av en modell/metod för vårdpraxis.

Det ska alltid finnas en diskussion av resultatet som knyter an till annan forskning och positionerar avhandlingens resultat inom aktuellt kunskapsområde. Det ska också finnas en reflektion och granskning av det metodologiska genomförandet. Kunskapsteoretiska frågor ska vara utredda avseende val av ansats och metod i relation till forskningsfrågor och forskningsämnet vårdvetenskap samt området. Samma vetenskapliga kriterier gäller för monografi som för sammanläggningsavhandling.

Avhandlingsarbetet följs upp kontinuerligt under utbildningen och granskas av en bedömargrupp vid tre tillfällen; planseminarium, mittseminarium samt slutseminarium. Vid de två sistnämnda

består bedömargruppen av både externa och interna granskare, varav doktorander tillhörande utbildningen ingår bland de interna granskarna.

Ramberättelsen skrivs på svenska eller engelska och ska innehålla en populärvetenskaplig sammanfattning. Om ramberättelsen är skriven på svenska ska den innehålla en sammanfattning på engelska.

Handledning

Handledare beslutas av forskarutbildningsutskottet. För varje doktorand utses minst två handledare, varav en är huvudhandledare. Huvudhandledaren skall ha genomgått forskarhandledarutbildning, inneha lägst docentkompetens samt bör under doktorandens utbildningsperiod ha en varaktig anställning på Akademin för vård, arbetsliv och välfärd om lägst 50 % av heltid. Biträdande handledare skall vara disputerade.

Både huvud- och biträdande handledares kunskaper skall vara vetenskapligt förankrade i ämnet och/eller metoder för avhandlingen. Doktoranden har rätt till handledning i en omfattning av minst 400 timmar (minst 200 timmar för en licentiatexamen) fördelat över hela utbildningstiden. En doktorand som begär att få byta handledare ska beviljas, i enlighet med högskolans styrdokument *Regler för byte av handledare av doktorand*.

Examinator

Varje doktorand skall ha en, av forskarutbildningsutskottet beslutad, examinator. Examinator har ett övergripande ansvar för att säkerställa att utbildningen uppfyller kvalitetskraven. Examinator skall inneha lägst docentkompetens och vara anställd inom Akademin för vård, arbetsliv och välfärd. Examinator tillstyrker den individuella studieplanen och skall vara delaktig vid årliga uppföljningar av densamma. Examinator kan inte vara handledare för aktuell doktorand.

Examinator ska, för doktorand, fatta beslut om tillgodoräknande av poänggivande moment i utbildning på forskarnivå. Om avsteg från en doktorands obligatoriska kurser görs ska examinator godkänna dessa avvikelser och de ersättande kurserna ska regleras i doktorandens ISP.

Examinator samverkar med handledare inför beslut om tidpunkt för disputation.

Individuell studieplan

Enligt Högskoleförordningen (HF 6 kap 29§) ska en individuell studieplan upprättas för varje doktorand. Planen innehåller högskolans och doktorandens åtaganden, en tidsplan för doktorandens utbildning samt doktorandens självreflektioner i relation till lärandemålen. Planen upprättas i samråd med huvudhandledare, doktorand och examinator samt fastställs i forskarutbildningsutskottet. Den individuella studieplanen ska betraktas som en arbetsplan för studiegång, avhandlingsarbete och handledning fram till examen.

Den individuella studieplanen skall upprättas senast tre månader efter antagning samt därefter regelbundet och minst en gång om året följas upp. Vid uppföljning ska det tydligt framgå progression och uppfyllda lärandemål dvs. hur utbildningen framskrider. Ansvar för uppföljning och föredragning av reviderad studieplan för forskarutbildningsutskottet åligger studierektor.

Huvudhandledaren ansvarar för att den individuella studieplanen revideras i dialog med doktoranden i sådan tid att studierektorn kan föredra planen för utskottet som fastställer denna.

Kurser

Lärande aktiviteter i utbildningen utgörs av individuell handledning och kurser samt seminarier. Doktoranden förväntas att under hela utbildningstiden delta i forskningsseminarier inom vårdvetenskap och inom området Människan i vården.

De obligatoriska kurserna ger en allmän vetenskaplig fördjupning samt fördjupning inom området Människan i vården och ämnet vårdvetenskap. Specialkunskaper erhålls genom valbara kurser.

Vilka valbara kurser som ska ingå i examen föreslås av huvudhandledare i samråd med doktoranden, vilket därefter styrks av examinator.

För licentiatexamen

Totalt 30 högskolepoäng, varav 25 hp obligatoriska kurser inom

- Vetenskapsteori, minst 5 hp
- Forskningsetik, minst 2,5 hp
- Öppna forskningspraktiker (T.ex. kurs inom vetenskaplig publicering eller forskningsdatahantering), minst 2,5 hp
- Relevant metodkurs, minst 7,5 hp
- Vårdvetenskap, minst 7,5 hp

Därutöver krävs för licentiatexamen 5 hp valbara kurser. Valda kurser utgörs av fördjupning eller specialisering specifika för avhandlingsarbetet.

Avsteg från de obligatoriska kurserna kan göras om särskilda skäl föreligger.

För doktorsexamen

Totalt 60 högskolepoäng, varav 40 hp obligatoriska kurser inom

- Vetenskapsteori, minst 5 hp
- Forskningsetik, minst 2,5 hp
- Öppna forskningspraktiker (T.ex. kurs inom vetenskaplig publicering eller forskningsdatahantering), minst 2,5 hp
- Forskningsmetoder inkl. kvantitativ och kvalitativ metod, minst 15 hp
- Vårdvetenskap, minst 15 hp

Därutöver krävs för doktorsexamen 20 hp valbara kurser. Valda kurser utgörs av fördjupning eller specialisering specifika för avhandlingsarbetet.

Avsteg från de obligatoriska kurserna kan göras om särskilda skäl föreligger.

Tillgodoräknande av tidigare forskarutbildning och högskolepoäng från avancerad nivå

En doktorand som vid en högskola i landet har genomgått en del av forskarutbildningen i samma ämne med godkänt resultat kan ansöka om att tillgodoräkna sig detta. En doktorand kan ansöka om att få tillgodoräkna sig kurser på avancerad nivå. Examinator fattar beslut om tillgodoräknanden.

Behörighet, urval och antagning

För att bli antagen till utbildning på forskarnivå krävs det enligt *Högskoleförordningen* (HF 7 kap 35§) att den sökande har grundläggande och särskild behörighet samt att den sökande bedöms ha sådan förmåga i övrigt som behövs för att tillgodogöra sig utbildningen.

Grundläggande behörighet

Grundläggande behörighet till utbildningen har den som:

1) avlagt en examen på avancerad nivå,
2) fullgjort kursfordran om minst 240 högskolepoäng, varav minst 60 högskolepoäng på avancerad nivå, eller
3) på något annat sätt inom eller utom landet förvärvat i huvudsak motsvarande kunskaper.

Särskild behörighet

Särskild behörighet för antagning till forskarutbildning i ämnet vårdvetenskap vid Högskolan i Borås har den som, med godkänt resultat, avlagt examen på avancerad nivå inom vårdvetenskap eller närliggande ämnesområde, och därigenom förvärvat kunskaper som är relevanta för utbildningens innehåll och mål.

Bedömnings- och urvalskriterier

Inför antagning görs en samlad bedömning av en lokalt utsedd bedömningsgrupp. Gruppen bedömer de sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildning på forskarnivå samt att de kriterier som framgår av högskolans antagningsordning, den allmänna studieplanen samt övriga krav från anställningsunderlaget uppfylls. Hänsyn tas till den vetenskapliga skickligheten dokumenterad i vetenskapliga arbeten, särskilt med avseende på kvaliteten på examensarbeten på grund- och avancerad nivå samt andra vetenskapliga arbeten. Därutöver görs bedömning i samband med intervjuer. Detta sammantaget ger en bild av den sökandes förutsättningar, vilket bildar beslutsunderlag för antagning. Bedömningsgruppen rangordnar kandidaterna och redovisar skriftligt den mest lämpade kandidaten till forskarutbildningens studierektor. Beslut om antagning görs av forskarutbildningsutskottet.

Antagning

Antagningen regleras i Högskolan i Borås styrdokument *Antagningsordning för utbildning på forskarnivå*. Enligt *Högskoleförordningen* (HF 7 kap 36§) får till utbildning på forskarnivå endast sökande antas som anställs som doktorand eller som på annat sätt beviljas studiefinansiering likvärdig lönenivå för doktorander. En förutsättning för det är att högskolan bedömer att finansieringen kan säkras under hela utbildningen samt att den sökande kan ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den kan slutföras inom 4 år när det gäller licentiatexamen och 8 år när det gäller doktorsexamen.

Examina

Inom utbildning på forskarnivå i forskarutbilningsämnet vårdvetenskap inom området Människan i vården kan två olika examina erhållas:

- Filosofie licentiatexamen i vårdvetenskap / Degree of Licentiate in Caring Science
- Filosofie doktorsexamen i vårdvetenskap / Degree of Doctor of Philosophy in Caring Science

För licentiatexamen krävs:

- Godkända kurser omfattande minst 30 högskolepoäng
- Godkänd vetenskaplig avhandling vars omfattning motsvarar studier om minst 90 högskolepoäng och som försvarats vid offentligt seminarium

För doktorsexamen krävs:

- Godkända kurser omfattande minst 60 högskolepoäng
- Godkänd vetenskaplig avhandling vars omfattning motsvarar studier om minst 180 högskolepoäng och som försvarats vid offentligt seminarium

Examination av licentiatuppsats

Licentiatuppsats ska försvaras vid ett offentligt seminarium. Betyg för licentiatuppsatsen bestäms av en betygsnämnd. Betygsnämnden ska bestå av tre ledamöter, varav minst två ska komma från annat lärosäte. Suppleant för betygsnämnden kan komma från det egna lärosätet. Högst en av ledamöterna får komma från samma forskningsmiljö/ämne som respondenten. Licentiatuppsatsen ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygsättning ska hänsyn tas till innehållet och försvaret av uppsatsen.

Examination av doktorsavhandling

Doktorsavhandling ska försvaras vid en offentlig disputation. Betyg för doktorsavhandlingen bestäms av en betygsnämnd. Betygsnämnden ska bestå av tre ledamöter. Majoriteten av de ordinarie ledamöterna i betygsnämnden skall hämtas utanför Högskolan i Borås. Ersättare för betygsnämnden kan komma från det egna lärosätet. Doktorsavhandlingen ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättning ska hänsyn tas till innehållet i och försvaret av avhandlingen.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Föreliggande studieplan träder i kraft 2026-01-01. Doktorander antagna före detta datum har rätt att följa den studieplan och examinationskrav som doktoranden blev antagen på. Om doktoranden begär det och det är lämpligt kan det, i den individuella studieplanen, beslutas att doktoranden ska gå över till utbildning enligt den nya studieplanen.

Övriga bestämmelser

Internfinansierade doktorander med doktorandanställning deltar i institutionstjänstgöring, t. ex. genom att handleda, undervisa och medverka i seminarieverksamhet. Omfattningen får inte överstiga 20 procent av den totala tiden.

I övrigt gäller de allmänna bestämmelser för utbildning på forskarnivå som fastlagts av Högskolan i Borås, här regleras frågor om t.ex. anställning, studieuppehåll och doktoranders rättigheter och skyldigheter. Aktuella regelverk finns tillgängligt via www.hb.se.